

**Barnet i teologin
Och teologin i barnet**

Rapport från konferensen

Barnet i teologin och teologin i barnet

Programmet Barn och unga 0-18 år

Svenska kyrkan
KYRKOKANSLIET

sensus

Innehållsförteckning

Inledning	s.5
1. Konferensen Barnet i teologin och teologin i barnet	s.6
1.1 Öppnade ögon för nya perspektiv	
1.2 Bakgrund	
1.3 Process och metod	
1.4 Innehåll	
2. Metoder och övningar från konferensen	s.17
2.1 Bibelsamtal	
2.2 Spegling	
2.3 Förväntningar och farhågor/ hjärtesak och spöke	
2.4 Hissen	
2.5 Flödande skrift och bön	
2.6 Kraftfältsanalys	
2.7 Fyra hörn- språket som talat och förstått	
2.8 Bildspråk – gudstjänst i ett mångfaldsperspektiv	
3. Inspirationstexter	s.23
3.1 Barn och religionsfrihet	Maria Klasson Sundin
3.2 Barnet i teologin och teologin i barnet	Sven-Erik Fjellström
3.3 Teologin och barnet i nutida luthersk tradition	Eva-Lotta Grantén
Efterföljande diskussion	
3.4 Barnet, språket, teologin	Maria Hammarström
3.5 Barn och bibel i vår tid	Mikael Larsson

Inledning

I Svenska kyrkan pågår ett utvecklingsarbete kring Barn och unga 0-18 år. Under 2009 genomfördes en teologisk arbetskonferens med fokus på barnet i teologin och teologin i barnet. Konferensens förutsättningar och genomförande med föredrag, minnesanteckningar, metodiska erfarenheter, bibelsamtal m.m. redovisas här med syfte att stimulera till brett deltagande i en utvecklingsprocess som pågår, men som har lång väg kvar. Det handlar om att bland församlingsbor, anställda, förtroendevalda och andra medarbetare, låta ett av de mest kända Jesusorden ta gestalt: "Låt barnen komma till mig och hindra dem inte."

Vi presenterar detta med syftet att inspirera till andra processer kring barnet i teologin och teologin i barnet. Omfattning och utformning kan variera men vi vill här lyfta fram det som varit särskilt viktigt.

Dokumentationen speglar inte bara själva konferensen *Barnet i teologin och teologin i barnet* utan hela den process som varit kringförberedelse, genomförande och det som följt efter konferensen. I dialog inom arbetsgruppen, med deltagarna och med andra intresserade har såväl innehåll som upplägg vuxit fram. Dokumentationen görs under pågående process. En del effekter av konferensen har vi redan sett, annat följer.

1. Konferensen Barnet i teologin och teologin i barnet

Konferensen Barnet i teologin och teologin i barnet genomfördes den 29 augusti till 5 september 2009 på The Orthodox Academy of Crete. Konferensens syfte var att initiera och inspirera till teologisk reflexion kring barnet.

Några av de mål vi önskade uppnå med konferensen var:

- Samla, dela och skapa kunskap inom området.
- Pröva att hitta ett gemensamt språk för att tala om och med barn och unga.
- Få förståelse för vad vi menar med att barn och unga har en särställning i kyrkan.
- Skapa ett möte mellan nyckelpersoner – på konferensen och för fortsatt effekt i deltagarnas olika sammanhang.
- Väcka idéer för olika fortsatta processer kring barn och teologi.

Öppnade ögon för nya perspektiv

En pojke i närheten av Mose får handlingen att ta en ny riktning.

Det är en pojke utan namn, en av många i Bibeln. En pojke som berättar något. En liten insats men viktig. Även om du är en van bibelläsare kanske du inte har lagt märke till honom. Han finns i Fjärde Mosebok, elfte kapitlet. Eller van kyrkobesökare. Texten finns i evangelieboken, på Andra söndagen efter Trettondagen. Ett annat exempel är på Tredje söndagen efter Trettondedagen där en liten flicka från Israel, krigsfånge utan namn, kliver fram och förändrar hela historien – genom att berätta det hon vet. Resultatet blir att en spetälsk blir frisk.

Vid närmare betraktande finns det mängder av barn, med och utan namn, i Bibeln. Många fler barn än i de standardtexter som vi läser ofta i kyrkan. Och de har alla något att berätta, direkt och indirekt. Om sin tid, och om vår. Om att vara människa. Om Gud.

Barnet i teologin och teologin i barnet. När en handfull människor med olika bakgrund i Svenska kyrkan, men med det gemensamma att de kommit att intressera sig för barnet i teologin, under en vecka samlades för att utbyta kunskaper, tankar och erfarenheter hände oändligt mycket spännande.

Våra ögon öppnades för helt nya perspektiv där det vi från början kände till bara visade sig vara grunden i en process som blev djupt berörande och nödvändig för oss. I våra yrken, men också som människor. Teologin, pedagogiken och engagemanget bekräftades och utmanades.

Vår gemensamma utgångspunkt var då och är nu barnet. Barnkonventionen lär oss att barnet har rätt till andlig utveckling. *Varje barn* har rätt till andlig utveckling. Det utgör en särskild förpliktelse för oss som kyrka, för oss som har vårt arbete eller ideella engagemang där.

Vi har ställt samman en del av de texter som var utgångspunkt för vårt seminarium. Sven-Erik Fjällström är den som visar oss på pojken kring Mose, Mikael Larsson ger oss den vidare exposén över barn i Bibeln. Det finns texter ur så vitt skilda aspekter som mångfald och barnets rätt till religionsfrihet, gudstjänst och arvssynd. Vi har fogat till övningar och processer, som hjälpte oss att se och erfara mer. De i sig startade hos oss andra processer och samtal. Ni som prövar modellerna kommer säkert att upptäcka andra vägar, andra angreppssätt. Frågorna om barnet är mångfacetterade. Det finns så mycket oupptäckt.

Vi kunde avsätta en hel vecka för barnet i teologin och teologin i barnet. Det är en lyx få förunnat. Men materialet kan användas för betydligt kortare tid än så, och utsträckt över en längre period. Man behöver inte heller låta sig begränsas av att bara de som jobbar direkt med barn kan vara med. En av de tydligaste slutsatserna efter vårt seminarium är att barnet i teologin och teologin i barnet inte är en fråga för bara några få. Den berör alla. Alla! Präster, pedagoger, musiker, diakoner, kommunikatörer, kyrkorådsordförande och ideella medarbetare.

När pojken i närheten av Mose eller flickan i närheten av den spetälske Naaman kommer med sitt budskap tar handlingen en ny riktning. När vi lyssnar på barnet och tar det på allvar kan det bli så. Också för oss.

Bakgrund

PROGRAMMET BARN OCH UNGA 0-18 ÅR OCH TEOLOGIN

Programmet Barn och unga 0-18 år i Svenska kyrkan är ett gemensamt sammanhållet program som samordnar verksamhet på den nationella nivån, så att insatserna när det gäller barn och unga kan intensifieras. I programmets målsättning ingår att forma teologiska, pedagogiska, diakonala och kommunikativa utgångspunkter för Svenska kyrkans arbete med barn och unga i åldrarna 0-18 år.

ARBETSGRUPPEN

En arbetsgrupp samlades i slutet av 2008. Fokus för gruppen var teologi kring barn och unga. Arbetsgruppen såg en brist på teologisk reflexion särskilt med fokus på barn yngre än konfirmandåldern. Det stod snart klart vikten av att genomföra en konferens.

Arbetsgruppen möttes vid fem tillfällen under våren 2009.

TIDIGARE ERFARENHETER

Tidigare gemensam konferenserfarenhet (t ex konferenser i samband med Nya riktlinjer för Svenska kyrkans konfirmandarbete) i arbetsgruppen gav den övergripande strukturen för konferensveckan. Arbetsgruppen såg viktiga fördelar med en utlandsförlagd konferens. På så sätt kunde deltagarna kliva ur sina vanliga sammanhang och fokusera på konferensen. Valet av konferensplats, Orthodox Academy of Crete, innebar en enkel men stimulerande miljö.

Process och metod

Processen kring *Barnet i teologin och teologin i barnet* inleddes i förberedelsearbetet och fortgår alltjämt.

URVAL AV DELTAGARE

Konferensens dubbla tema *Barnet i teologin och teologin i barnet* var en utgångspunkt för urvalet av deltagare. *Barnet i teologin* kan handla om hur man tolkat och tolkar barnet i ljuset av kristen tro och teologi. *Teologin i barnet* har sin utgångspunkt i barnet och barnets möjligheter. När barn och unga förnyar kyrkan öppnas nya rum för den vuxnes tro.

Ett rättighetsperspektiv (mänskliga rättigheter) i reflexionen var en annan bärande tanke.

Deltagarna identifierades utifrån följande kriterier:

- Mångfald av perspektiv på barn och teologi (om än ej heltäckande).
- Ambitionen att blanda teologer med olika utbildningsnivå för att få en så mångsidig kompetens som möjligt.
- Geografisk och organisatorisk bredd.
- Att hitta deltagare som ville arbeta processinriktat.
- Att samla deltagare med en vilja att utvecklas, oavsett vilken formell kompetens man bar med sig in i konferensen.

Ledargruppens uppdrag var att planera, ansvara för och leda konferensen, men också att själva bidra in i konferensen med olika perspektiv.

I ledargruppen ingick Lena Olsson Fogelberg, Ingrid Andersson, David Ekh, Annika Broman och Carina Öjermo. Övriga deltagare var Maria Klasson Sundin, Sören Dalevi, Peter Ekman, Martin Modeus, Maria Hammarström, Mikael Larsson, Sven-Erik Fjellström, Eva-Lotta Grantén, Carina Brink och Stefan Nilsson.

PROCESS FÖR ATT RINGA IN INNEHÅLLET

Utifrån temat och utifrån en självklar utgångspunkt i ett rättighetsperspektiv ringades innehållet in utifrån följande:

- Deltagarna uppmanades formulera en till två viktiga frågor som skulle behöva belysas i en konferens om barn och teologi. Detta skapade engagemang och öppnade för en bredd utöver vår förförståelse om deltagarnas kompetens.
- Arbetsgruppen identifierade och formulerade ämnesområden utifrån deltagarnas frågeställningar. Ambitionen var att konferensprogrammet skulle få så stor bredd som möjligt.
- En återkoppling till deltagarna om vilket ämne de förväntades bidra med in i konferensen.
- Deltagarna skickade in en synopsis på sin planerade föredragning.
- Arbetsgruppen gick igenom inkomna synopsis och samtalade om innehållet och om metod relaterat till varje ämne.
- Ett schema upprättades utifrån sju övergripande teman.
- Dialog och återkoppling till deltagarna.

Att i ett tidigt skede dra in deltagarna i planeringen skapade ett engagemang. Var och en bidrog med sin del till helheten. Arbetsgruppen skapade också under vägen. Processen präglades av flexibilitet men med tydligt fokus på tematiken *Barnet i teologin och teologin i barnet*.

BÄRANDE METODÖVERVÄGANDEN

Också metodval för konferensen gjordes utifrån delaktighet och process. De metoder som användes präglades av:

- Möjlighet att vara personlig och att reflektera utifrån egen erfarenhet av att vara och möta barn.
- Ambition att skapa öppenhet och undvika låsta positioner.
- Metodisk mångfald för fördjupad förståelse
- Ett rättighetsperspektiv
- Samverkan och delaktighet
- Konferensen som en del av en större process – fortsättning efter konferensen

Upplägg för konferensen

LÖRDAG	SÖNDAG	MÅNDAG	TISDAG
	10.30 - 13.30 BARNNS RÄTTIGHETER ❖ Barnets grundläggande rättigheter ❖ Religionsfrihet <i>Maria Klasson Sundin</i>	08.30 Morgonbön - <i>Backspegel</i> 09.15 – 12.00 VAD ÄR ETT BARN? ❖ Vad är ett barn? <i>Martin Modeus</i> ❖ Det kompetenta barnet <i>Peter Ekman</i>	8.30 Morgonbön - <i>Backspegel</i> 09.15 – 12.00 BARNNS LÄRANDE OCH KOMMUNIKATION ❖ Vem lär vem och vad? <i>Stefan Nilsson</i> ❖ Urvalsprinciper för bibeltexter <i>Sören Dalevi</i>
		12.00 <i>Bibelsamtal</i>	12.00 <i>Bibelsamtal</i>
14.30 Lunch och paus	13.30 - 16.30 Lunch och paus	12.30 - 15.30 Lunch och paus	12.30 - 15.30 Lunch och paus
17.00 – 19.00 VÄLKOMNA Introduktion av konferensen – The Orthodox Academy etc.	16.30 - 19.30 BIBELTEOLOGI ❖ Bibelteologi <i>Sven-Erik Fjellström</i>	15.30 – 19.00 VAD ÄR ETT BARN? ❖ Luthersk antropologi och arvsynden <i>Eva-Lotta Grantén</i>	15.30 - 19.30 BARNNS LÄRANDE OCH KOMMUNIKATION ❖ Barnet, språket, teologin <i>Maria Hammarström</i> ❖ Bara fantasin sätter gränser <i>Ingrid Andersson</i>
	20.00 Mässa		
20.00 Middag	20.30 Middag	19.00 Middag	20.00 Middag
ONSDAG	TORSDAG	FREDAG	LÖRDAG
UTFLYKT	08.30 Morgonbön - <i>Backspegel</i>	08.30 Mässa - <i>Backspegel</i>	HEMFÄRD
	09.15 – 12.00 BARNET I SAMHÄLLET ❖ Kyrkans och samhällets syn på barn <i>Mikael Larson</i> ❖ Mångfald <i>Carina Brink</i>	09.15 – 12.00 GUDSTJÄNST ❖ Gudstjänst <i>Martin Modeus & Carina Brink</i> ❖ Musik som livstolkning <i>David Ekh</i>	
	12.00 <i>Bibelsamtal</i>	12.00 <i>Bibelsamtal</i>	
	12.30 - 15.30 Lunch och paus	12.30 - 14.00 Lunch och paus	
	15.30 - 19.30 BARNNS UTSATTHET ❖ Barns utsatthet <i>Lena Olsson Fogelberg</i> ❖ Ett annorlunda möte <i>Annika Broman</i>	14.00 – 16.00 VISION OCH FORTSATT PROCESS	
	20.00 Middag	20.00 Middag	

ARBETE MED RESPEKTIVE ÄMNE

Varje ämne behandlades genom en inledande föredragning av någon av deltagarna. Föredragningarna såg mycket olika ut och färgades av olika personligheter och bakgrund. Bearbetningen skedde både organiserat och spontant. Den organiserade bearbetningen hade tre återkommande moment:

1. Möjlighet att föra ett tydliggörande samtal genom frågor tillbaka till föredragshållaren och utifrån frågorna:
 - a. Vad utmanade?
 - b. Vad var problematiskt?
2. Bearbetning utifrån olika pedagogiska metoder.
3. Summerande runda där var och en får nämna något som särskilt dröjer sig kvar från arbetspasset.

Med en tydlig pedagogisk ram blev det möjligt med stor flexibilitet och lyhördhet för de vägar diskussion och bearbetning tog sig. Bearbetningen skedde också spontant genom ett ständigt pågående samtal – i pauser, under promenader etc. Den sammanhållande miljön på konferensanläggningen bidrog till detta.

GUDSTJÄNSTER

Under konferensen hölls morgonböner och det firades mässa vid två tillfällen.

En av kursledarna fungerade som kaplan. Flera av deltagarna var präster, men i konferensens gudstjänster deltog de som alla andra och behövde inte ta något särskilt ansvar.

Gudstjänsterna rörde sig kring bibeltexter som relaterade till barn och unga, och som inte togs upp på annan plats i konferensen. Musiken var viktig i gudstjänsterna. Valet av psalmer och sånger gjordes med koppling till texter och teman. Också musiken leddes av en av kursledarna.

BIBELSAMTAL

Vid fyra tillfällen under konferensen genomfördes bibelsamtal. Samtalen fördes utifrån texter med anknytning till programmet och med hjälp av en mycket enkel metod som gav möjlighet att vara personlig. Valet av den enkla och livsnära metoden gjordes medvetet. En enkel bibelsamtalsmetod kompletterade på ett bra sätt den övriga teologiska reflexionen.

BACKSPEGEL

Varje dag inleddes med en spegling av föregående dag. Speglingen gjordes på olika sätt, ibland av någon enskild, ibland av alla deltagare.

Innehåll

ÄMNEN

Arbetsgruppen samlade deltagarnas ämnen under sju övergripande rubriker:

I.	BARNETS RÄTTIGHETER	
	Maria Klasson Sundin	Barns grundläggande rättigheter
Barn och religionsfrihet
II.	BIBELTEOLOGI	
	Sven-Erik Fjellström	Bibelteologi
III.	VAD ÄR ETT BARN	
	Martin Modeus	Vad är ett barn?
	Peter Ekman	Det kompetenta barnet
	Eva-Lotta Grantén	Lutersk antropologi och arvsynden
IV.	BARNES LÄRANDE OCH KOMMUNIKATION	
	Stefan Nilsson	Vem lär vem och vad
	Sören Dalevi	Urvalsprinciper för bibeltexter för barn
	Maria Hammarström	Barnet, språket, teologin
	Ingrid Andersson	Bara fantasin sätter gränser - om språklig mångfald
V.	BARNET I SAMHÄLLET	
	Mikael Larsson	Barn i bibeln
Kyrkans och samhällets syn på barn
	Carina Brink	Kristen identitet i ett mångkulturellt samhälle
VI.	BARNES UTSATTHET	
	Lena Olsson Fogelberg	Från utsatta barn till barns utsatthet
	Annika Broman	Ett annorlunda möte - om mötet med unga med funktionsnedsättning.

VII. GUDSTJÄNST

Martin Modeus

Hur får barns teologiska erfarenheter och tankar plats i kyrkan?

Carina Brink

Gudstjänst

David Ekh

Musik som livstolkning

METODER

Samtalet var bärande metod genom hela konferensen. Olika övningar användes för att stimulera och fördjupa samtalet och reflexionen. Valet av metoder var viktigt för att konferensen skulle komma så långt som den kom.

INLEDANDE PASS

För att inventera förväntningar och farhågor inför konferensen användes övningen *Hjärtesak och spöke*.

BARNS RÄTTIGHETER

För att relatera Barnkonventionen till mötet med barn och unga i församlingen användes övningen *Hissen*.

BIBELTEOLOGI

I passet om bibelteologi genomfördes ett grupparbete utifrån bibeltexter som grupperats utifrån fyra åldersgrupper. Var finns de i kyrkoåret? Var och hur skulle man också kunna använda dessa texter?

VAD ÄR ETT BARN

Temat bearbetades i flera övningar:

1. Flödande skrift och bön på temat: *Vad är ett barn?*
2. Väggtidning: formulera en till tre angelägna punkter när Kyrkan uttalar sig i det offentliga samtalet kring *Vad är ett barn?*
3. Debatt: Arvssynden som begrepp – skall vi avskaffa eller nytolka den?

BARNNS LÄRANDE OCH KOMMUNIKATION

Temat bearbetades i flera övningar

1. Kraftfältanalys med fokus på synergi mellan barnets skapelsegivna tro och trosgemenskapens tradition och lära.
2. *Fyra – hörn - övning* utifrån språk som talat och förstått.
3. Samtal utifrån frågeställningen *Vad har teologin att säga ett barn i dess livssituation och vad kan barnet ge teologin?*

BARNET I SAMHÄLLET

Samtal utifrån frågeställningen *Med vilka redskap rustar vi barn och unga för att leva i ett mångkulturellt samhälle?*

BARN I UTSATTA SITUATIONER

Samtal utifrån Barnkonventionen och ett rättighetsbaserat förhållningssätt:

- Vilka konsekvenser får det att se barnet som *rättighetsbärare*?
- Vem blir *skyldighetsbärare*?
- Vad kan det innebära att kyrkan blir *möjliggörare* i en process som utgår från barns rättigheter?

GUDSTJÄNST

Bildspråk: En gudstjänstuppelevelse som präglades av mångfald.

VISION OCH FORTSATT PROCESS

För att fånga upp tankar från konferensen som gruppen vill ta vidare på olika sätt användes övningen *Klotterplank*:

- Det här vill jag ta vidare i mitt hemmasammanhang.
- Det här är viktigt att *Program Barn och unga 0-18* år tar vidare.

AVSLUTANDE PASS

Gemensam avslutning genom att återkoppla till övningen *Hjärtesak och spöke*:

- Det här tar jag med mig hem från Kreta.
- Det här vill jag inte ta med hem.

Områden som identifierades som viktiga att ta vidare efter konferensen

- Den teologiska och pedagogiska reflexionen behöver föras på alla nivåer i Svenska kyrkan
- De kyrkliga utbildningarna måste genomsyras av perspektivet barn och unga.
- Det behövs mer teologisk forskning om barn och unga
- Barnrättsperspektivet kan förverkligas genom att aktualisera barnkonventionen, genom att utveckla metoder med utgångspunkt i mänskliga rättigheter och genom att genomföra barnsekvensanalyser.
- Gudstjänstutveckling behöver ske när det gäller språk och musik.
- Samarbete med Svenska kyrkans unga kan utvecklas ytterligare.
- En tankesmedja för barn och teologi behövs.
- Fortsatt reflexion kring och arbete med dopet – dogudstjänster, dopsamtal etc.
- Inrätta en barnbibelkommission.

AVSLUTNING

Vi har tidigare lyft fram konferensens processkaraktär. Den fick alla deltagare inklusive konferensledning att tänka nytt vilket har påverkat deltagarnas arbete efter konferensen såväl när det gäller sådant man skrivit och inriktning på utvecklingsarbete som konkret praktiskt vardagsarbete och samarbeten av olika slag.

- Vilka fortsatta processer kan komma nu?
- Vad vill ni ska ske i era sammanhang?

2. Metoder och övningar från konferensen *Barnet i teologin och teologin i barnet*

Bibelsamtal

Formen för bibelsamtalet är återkommande och mycket enkel.

- Läs texten högt ett par gånger, olika röster.

- Ställ frågan:

Vad betyder den här texten för mig när jag tänker på Barnet i teologin och teologin i barnet?

- Ge varandra en stunds tystnad för egen reflexion.

Gör en runda där var och en får ge sitt svar på frågan.

Spegling

Genom att varje morgon spegla det som hände dagen innan får man hjälp att komma på banan igen. Efter speglingen kan man haka på det nya momentet.

Gårdagens moment kan rekapituleras på ett blädderblock.

Speglingen kan genomföras i någon av följande former:

1. Samtala två och två kring en eller ett par frågor
2. Runda i helgrupp
3. Klotterplank – fri reflexion eller utifrån rubriker
4. Någon/Några får i uppdrag att spegla gårdagen

Uppslag för speglingen kan vara:

- a. Ny kunskap som jag fick
- b. Inspirerade mig

- c. Irriterade mig
- d. Aha-upplevelse
- e. Särskilt matnyttigt
- f. Fick mig att tänka till

Förväntningar och farhågor/Hjärtesak och Spöke

Gruppens förväntningar och farhågor inför en kurs eller konferens kan göras genom att fråga efter *hjärtesak* respektive *spöke*.

Hjärtesak

Det här är särskilt viktigt att kursveckan för med sig/innehåller...

Spöke

Det här vill jag absolut inte ska hända...

Inventera på Post It - lappar, olika färger ger bäst tydlighet, som sedan kan fästas på blädderblocksblad med ett hjärta respektive ett spöke.

Man kan återvända till gruppens *hjärtesaker* och *spöken* när man avslutar kursen t ex genom att på nya Post It - lappar få formulera:

Det här tar jag med mig hem från kursen...

Det här lämnar jag lika gärna kvar...

Hissen

Under all verksamhet ligger grundvärderingar och en gemensam bild av vad det är att vara kyrka. Det som sker på ytan synliggör vad som finns på djupet.

Med hjälp av övningen *Hissen* kan reflexionen få röra sig mellan olika *våningar*.

<p style="text-align: center;">Aktivitet</p> <p style="text-align: center;">Vad gör vi?</p>
<p style="text-align: center;">Förhållningssätt</p> <p style="text-align: center;">Hur gör vi det?</p>
<p style="text-align: center;">Värderingar</p> <p style="text-align: center;">Vilka grundläggande värderingar driver oss att göra det vi gör på det sätt vi gör det?</p>
<p style="text-align: center;">Teologisk grundsyn</p> <p style="text-align: center;">Hur ser vår gudsbild ut? Vad i det bibliska materialet ger oss tolkningsmönster för det vi gör?</p>

Modell från tidigare församlingsenheten i Strängnäs stift

Det är lätt att fokusera på verksamheten, det som syns på ytan. Men för att se helheten och för att kunna svara på varför man gör det ena eller det andra är det viktigt att också komma under ytan.

Det finns förstås också en risk att man nöjer sig med en reflexion kring teologi och värderingar utan att låta det få konsekvenser för aktiviteter och förhållningssätt.

En tur med hissen kan starta på vilken våning som helst och gå såväl uppåt som nedåt.

I konferensen *Barnet i teologin och teologin i barnet* åkte vi hiss med utgångspunkt i Barnkonventionen - värderingsvåningen.

Vi åkte ner till *teologivåningen* och ställde frågan:

Vilka teologiska grundbultar/bibeltexter stöder ett arbete grundat på *Barnkonventionen*?

Därefter kan man åka uppåt och ställa frågor som:

Vad präglar mötet med barn i församlingen om vi utgår från *Barnkonventionen*?

Förhållningssättvåningen

Vad skulle det kunna vara för aktiviteter? *Aktivitetstvåningen*

Flödande skrift och Bön

Lyft fram någon bibeltext belyser det ämne som är i fokus. Bibeltexten bör finnas på ett papper för varje deltagare

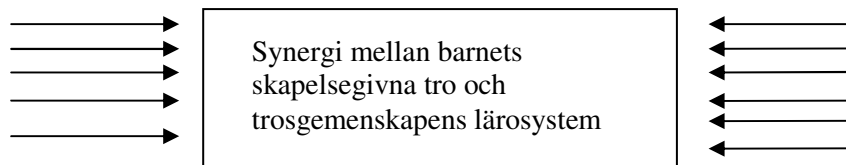
- 1) Läs texten tyst för dig själv.
- 2) Deltagarna lägger undan texten.
Deltagarna uppmanas att lyssna till när ledaren läser texten högt och att stryka under två ord som träder fram när de lyssnar.
Ledaren läser texten.
- 3) Läs texten tillsammans. Ledaren leder. Deltagarna fyller i de ord de strukit under.
- 4) Deltagarna uppmanas skriva de båda orden på ett tomt papper, och därefter att skriva ner allt det som dyker upp i huvudet utifrån orden.
- 5) Fundera en stund på någon erfarenhet/minne, gärna från barndomen/ungdomsåren, som anknyter till orden.
- 6) Dela berättelserna/minnena med varandra två och två.
- 7) Skriv en bön, max 12 ord, utifrån den egna texten, bibeltexten och erfarenheten/minnet.
- 8) Ge bönen, genom att skriva den på nytt, till den du delade ditt minne med.

Krafftältsanalys

I en krafftältsanalys utgår man från ett mål eller ett problem och identifierar de krafter som stöder respektive motverkar måluppfyllelsen. I detta fall togs utgångspunkten i en fördragning om hur vi hanterar mötet mellan barnets inneboende tillit till livet och Gud och kyrkans uppdrag att lära.

Medkrafter

Motkrafter

Arbeta gruppvis:

- Inventera vilka medkrafter som finns som kan hjälpa oss att uppnå detta?
T.ex. faktiska bekräftande möten med barn och föräldrar, gudstjänstens former.
- Inventera vilka motkrafter som finns som hindrar oss att uppnå detta?
T.ex. en alltför romantiserad barnsyn, gudstjänstens former.

Med- och motkrafterna skapar ett spänningsfält kring vårt mål.

Samtala om:

- Vilka insatser skulle kunna *förstärka* medkrafterna?
- Vilka insatser skulle kunna *ta bort/reducera* motkrafterna?

Fyra hörn – Språket som talat och förstått

När jag inte förstår ett samtal eller sammanhang...

- Då ställer jag frågor tills jag fattar lite mer
- Då skämtar jag till det
- Då blir jag bara tyst
- Annat

I en Fyra hörn - övning får deltagarna ta ställning till en fråga eller ett påstående genom att ställa sig i ett av fyra hörn i rummet. Hörnen representeras av olika alternativa svar, tre givna och ett öppet alternativ.

Samla alla deltagare mitt i rummet. Läs upp frågan eller påståendet och visa vilket hörn som står för vilket alternativ. Be deltagarna välja hörn. När alla har valt samtalar deltagarna i respektive hörn om varför man valde som man gjorde. Därefter kan man föra ett gemensamt samtal i gruppen.

Bildspråk – Gudstjänst i ett mångfaldsperspektiv

Välj en bild utifrån: *En gudstjänstupplevelse som präglades av mångfald.*

Berätta om era val.

Samtal: Hur kan era erfarenheter bli nycklar till att skapa förutsättningar för mångfald i gudstjänsten?

I en bildspråksövning lägger man ut bilder på ett bord. Var och en får välja en bild utifrån uppgiften/frågan. Bilderna får ligga kvar tills alla valt en bild. Därefter tar var och en upp sin bild när det blir hans/hennes tura att berätta.

Här kan du hitta bilder att använda: www.ordbruket.se

Inspirationstexter

Barn och religionsfrihet

Maria Klasson Sundin (utifrån föredrag på Kretakonferensen)

BARNKONVENTIONEN OCH RÄTTIGHETSBASERAT ARBETE

FN:s konvention om Barnets Rättigheter antogs av FN:s generalförsamling den 20 nov 1989. Jämfört med deklARATIONEN om Barnets Rättigheter från 1924, innebär konventionen en förskjutning i synen på barnet. I deklARATIONEN är barn i första hand objekt. De som ska handla är de vuxna, som ska skydda och försvara barnen mot t.ex. att utnyttjas som arbetskraft. 1989 ses barnen som subjekt med egna rättigheter och rätt till självbestämmande utifrån sin mognad. De vuxna ska inte bara skydda dem, utan också lyssna till dem när de uttrycker sina egna uppfattningar.

Barnkonventionen innehåller många paragrafer, men några artiklar betraktas som mer grundläggande än andra. Artikel 2 slår fast principen om icke-diskriminering, dvs. att rättigheterna gäller alla barn utan undantag och att inget barn får diskrimineras på några som helst grunder. Artikel 3 slår fast att barnets bästa är den grundläggande princip som allt beslutsfattande som berör barn måste ta hänsyn till. Artikel 6 handlar om varje barns rätt till liv, överlevnad och utveckling och artikel 12 handlar om barnets rätt att få uttrycka sin uppfattning i alla frågor som berör det.

Arbetet med och för barn behöver gå i samma riktning som barnkonventionen gjort. Från att se barn som objekt för vuxnas aktiviteter och omsorg, måste barn själva ges möjlighet att påverka det arbete som de berörs av.

Grunden i ett rättighetsbaserat arbete är att mänskliga rättigheter inte blir ett specialområde, utan integreras i allt arbete. Det handlar om att se på sitt arbete, sina problemställningar och metoder med människorätts - glasögon och fråga sig hur man kan bidra till att människors, i det här fallet barns, rättigheter kan förverkligas. När barn ses som bärare av rättigheter, inte som mottagare av aktiviteter eller välgörenhet på de vuxnas villkor, innebär det att de har rätt att utkräva sina rättigheter och att de har rätt till delaktighet i beslutsfattande. På samma sätt ses då de vuxna som skyldighetsbärare, som det går att utkräva ansvar av och som har skyldighet att respektera, skydda och uppfylla barns rättigheter. Ett rättighetsbaserat arbete handlar mer om en ny syn på barn och vuxna som aktörer än om själva innehållet i de

aktiviteter som genomförs. Grundfrågan blir på vems villkor arbetet sker och hur barnen får vara med och påverka det arbete som vuxna utför för och med dem.

Svenska kyrkan har i sin Kyrkoordning skrivit in barnens ställning i en av de inledande portalparagraferna: ”I kristen tro intar barnen en särställning och de behöver därför särskilt uppmärksammas i Svenska kyrkans verksamhet.” Om Svenska kyrkan ska ta sin Kyrkoordning på allvar innebär detta ett aktivt arbete för barns bästa, för barns inflytande och för att barn ska få göra sina röster hörda i alla de frågor som påverkar dem. Hur skulle det påverka gudstjänster, verksamhet och budget om det inför varje beslut skulle krävas en barnkonsekvensanalys?

BARNES RÄTT TILL RELIGIONSFRIHET

Barnkonventionen slår fast barnets självbestämmande utifrån mognad, men också föräldrarnas rätt och skyldighet att ge barnet ledning då det utövar sina rättigheter. Detta ska ske på ett sätt som är förenligt med barnets utveckling och samhället ska stödja föräldrarna i detta ansvar.

I konventionens artikel 14 slås barnets rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet fast tillsammans med föräldrarnas skyldighet att stödja och leda barnet. Mellan barnet, föräldrarna och staten nämns också folket/gruppen som står för traditioner och kulturella värden. Det här kan tyckas tydligt, men det är inte alls självklart hur barnets rätt till religionsfrihet ska uppfattas. Vad innebär religionsfrihet för barn, mer konkret?

Europakonventionen säger om religionsfrihet att det är ”rätten att byta religion eller tro, frihet att ensam eller i gemenskap med andra, offentligt eller enskilt, utöva religion eller tro genom gudstjänst, undervisning, sedvänjor och ritualer”. Men vad religion är definieras inte, och därmed är det svårt att veta riktigt vad det är som religionsfriheten ska skydda.

Religion är ett erkänt svårdefinierat fenomen. Även om vi tror att vi menar ungefär detsamma med det, kan det uppfattas på flera olika sätt. Religion kan för det första uppfattas främst i termer av tro. Då ligger fokus på tankesystem och trosinnehåll. Det kommer att handla om vad man tror är sant eller falskt om världen, om tron på ”Gud” eller andra ”övernaturliga väsen” och liknande frågor. Religion kan för det andra uppfattas i termer av praxis. Då ligger fokus på beteenden, på sådant vi gör. Religion blir en fråga om att ”gå i kyrkan”, ”be”, ”fasta” och liknande. För det tredje kan religion uppfattas främst i termer av funktion. Då ligger fokus på hur religion används för att bearbeta existentiella frågor, t.ex. om liv, död, skuld, främlingskap, mening och liknande. Det blir funktionen som definierar religionen, inte

trosinnehållet eller handlingarna i sig, utan om de fungerar livstydande och livsfrågebearbetande eller inte.

Till dessa skillnader i synen på religion kommer olika sätt att se på vad frihet är och hur stat och föräldrar kan erbjuda och stödja religionsfrihet. Dessutom har olika kulturer olika sätt att se på barns självständighet och mognad i relation till sina föräldrar och de kommer att lägga olika stark tonvikt vid barnets egna rättigheter respektive föräldrarnas ansvar att leda sina barn.

Mycket förenklat har jag skissat tre modeller för synen på barns religionsfrihet. Den första är Traditionsmodellen, där barns religionsfrihet uppfattas som rätten att få ta del av föräldrarnas och den egna kulturens religiösa praxis. Modellen lägger stor vikt vid föräldrarnas ansvar och förutsätter stor kontinuitet mellan generationerna och samhället ska stödja föräldrarna i deras uppgift. Nästa modell är Tankefrihetsmodellen. I den blir barns religionsfrihet en fråga om att slippa religiös påverkan och indoktrinering, både från föräldrar och samhälle, innan barnet ses som vuxet nog att själv ta ställning för en viss livsåskådning i termer av uppfattningar och föreställningar om tillvaron. Den sista modellen är Livstolkningsmodellen. I den har barnet rätt att för sin egen skull ta del av de resurser de religiösa traditionerna erbjuder för bearbetning av sina existentiella frågor. Både föräldrar och samhälle ska stödja detta, men det ska vara på barnets villkor.

I skolans läroplan från 1994 uttrycks att skolan ska hjälpa eleverna att utveckla egna ställningstaganden. De ska få kunskaper om kulturarv och få arbeta med egen existentiell bearbetning och religion beskrivs i stor utsträckning i funktionella termer. Man skulle kunna se detta som ett tecken på att skolan rört sig i riktning från tankefrihetsmodellen, som slog igenom på 1960-talet, mot livstolkningsmodellen.

På samma sätt kan man se en rörelse i Svenska kyrkans olika dokument om barn och ungas lärande i riktning från traditionsmodellen mot livstolkningsmodellen. Det handlar om barns egna religiösa behov mer än om en inskolning till vuxenreligiositet, om barnet som fullvärdig församlingsmedlem och även här uttrycks ofta en funktionell religionsuppfattning, där bearbetning av existentiella frågor på barnets egna villkor blir centralt.

Med livstolkningsmodellen som grund vore det kanske möjligt att hitta nya förutsättningar för samverkan mellan skolan och kyrkan. Jag tror att även om ingen av modellerna går att renodla helt och hållet, är nog livstolkningsmodellen den som tydligast ligger i linje med

barnkonventionens syn på barn som subjekt med egna behov och rättigheter nu, inte bara som framtida vuxna.

Barnet i teologin och teologin i barnet

Sven-Erik Fjellström

BAKGRUND

När jag funderat kring hur mitt bidrag till konferensen skulle kunna se ut - och fått veta att jag bidrar på dagen som handlar om TEXT - har jag tänkt så här:

- Det finns en del standardtexter om barn som vi hänvisar till när vi i gudstjänst och predikningar talar om barn. "Låt barnen komma till mig" är väl den vanligaste. Problemet med en del av dessa barntexter är att jag tycker att de egentligen är texter, inte för barn, utan för vuxna. Även en pampig söndag som Mikaelidagen (då ju familjegudstjänst ofta firas och änglarna lyfts fram) tycker jag har sina komplikationer, t.ex. detta om att den som förför någon av de minsta (barnen?) ska sänkas i havets djup.
- Detta har fått mig att fundera över vilka texter vi använder oss av för att försöka säga någonting teologiskt om barnen? (Jag ser en del paralleller till mina funderingar kring vilka texter som kom att inkluderas i senaste konfirmandriktlinjerna).
- Frågan leder då vidare. **Finns det en del texter vi borde förstärka? Några som vi borde undvika?** Finns det **andra texter** som vi hellre borde lyfta fram när vi ska skapa en teologi?

Förberedande anteckningsprojekt

- Just nu har jag ett privat litet anteckningsprojekt där jag gjort en lista över alla **personer** som nämns i evangeliebokens texter. Det finns ett antal barn & ungdomar med i berättelserna, där finns också en del om relationen barn/vuxna, som man kanske kunde fundera kring?

Varför har jag dessa anteckningar?

Jag tror det började när jag för några år sedan ledde ett seminarium med rubriken **”Här slutar den gammaltestamentliga läsningen – synd att vi missar fortsättningen!”** Seminariet gick ut på att uppmuntra till att man som gudstjänstdeltagare inte ska nöja sig med de textavsnitt som finns i psalmbokens evangeliebok, utan ge sig tid att läsa vidare i sin egen bibel.

Det var en ganska typisk rubrik för att komma från mig, och en rubrik som speglar något av min syn på *evangelieboken*: Bra på sitt sätt, men problemet med att leva i en kyrka som har råd att trycka en särskild evangeliebok är ju just att texterna blir klippta, och att man därmed tappar det sammanhang i vilka de står.

Det är naturligtvis också en förmån att ha det ordnat på detta sätt. Det händer något när nio olika texter plus en psaltarpsalm hamnar under samma rubrik, t.ex. ”Att leva tillsammans”. Jag ser saker som jag normalt inte ser när jag bara läser dem var för sig, i sina egna sammanhang.

- Mitt bidrag skulle kanske kunna vara att utveckla en del av de tankar jag har kring personer som förekommer i evangelieboken. Att jag håller mig till den har att göra med att det ju är den textmassa som i olika delar portioneras ut över en tre årscykel.
- Jag tänker mig alltså att begränsa mig till just personer/relationer, fullt medveten om att det är många andra texter som används i gudstjänster med barn/unga. Men det tror jag kommer att komma fram på annat sätt under dagen/dagarna.

Kanske man bör kolla: Vilka erfarenheter finns i församlingar?

Man skulle också kunna fundera över vilka bibelberättelser som vi har erfarenhet av att de fungerar bra för barn. Vilka personer lyfts fram? Vad är det i Jesusberättelsen eller andra berättelser som barnen tar till sig? Vad kan vi lära av detta? Ett stickprov bland mitt stifts präster kanske kunde vara realistiskt.

Exempel, nedslag i texter och samtal

- Nedan bifogar jag en lista över några barn och ungdomar jag hittat bland texter i evangelieboken. Jag tillåter mig också att ha med några personer som vi kanske tänker på som vuxna, men där det är något i deras liv (t ex syskonavundsjukan hos Kain) som kanske kan användas?
Jag gör en förteckning över namn, vilken söndag de förekommer på, och något kort om vad jag associerar till. Listan gör, tycker jag, det tydligt hur aparta dessa barn/unga kan bli i förhållande till söndagens tema – det kan bli synnerligen krystat, eller leda bort från gudstjänsten att börja utveckla deras liv... Men det är skada att de inte kommer att användas. Finns det sätt att göra det?
- Jag bifogar också några exempel i en lista över några
 - söndagar vi har, som kanske skulle kunna förstärkas genom att några texter om barn/unga kunde lyftas fram?
 - söndagar som jag önskade att vi hade...

Förslag till bibeltexter som utgångspunkt för samtal:

Namn	Finns på dessa söndagar	Mina anteckningar + korta tankespån kring denna person
<i>Namn som exemplifieras i seminariet.</i>	<i>Förteckning över söndagar, inkl söndagens rubrik kommer att finnas med. Där ser man tydligt hur aparta dessa barn/unga kan bli i förhållande till söndagens tema. Här ges nu några exempel.</i>	<i>Något huvuddrag som man kan lyfta fram.</i>
Abel/Kain	FÖRSTA SÖNDAGEN I FASTAN: Prövningens stund, <i>Första Moseboken 4:3–7</i> TRETTONDE SÖNDAGEN EFTER, TREFALDIGHET: Medmänniskan <i>Första Moseboken 4:8-12</i> NITTONDE SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET: Trons kraft , <i>Hebreerbrevet 11:1-7</i> ALLA HELGONS DAG: Helgonen , <i>Hebreerbrevet 12:22–24</i>	Syskonrelationer, avundsjuka
Alexandros	LÅNGFREDAGEN: Korset , Markusevangeliet 15:21-41 PASSIONSGUDSTJÄNSTER: Jesu Kristi lidandes historia , Markusevangeliet 15:21-41	Ung människa vars pappa var med om ngt som kanske förändrar ens eget liv.
Aved-Nego + Shadrak + Meshak (+ Daniel)	PÅSKNATTEN: Genom död till liv , <i>Daniel 3:19-25</i>	Unga människor i passivt motstånd mot makthavare genom att välja en livsstil som går emot den allmänna.

		Krigsfångar när dagens Abu Ghraib. Mod, uthållighet.
Benjamin	DEN HELIGE JOHANNES DÖPARENS DAG: Den Högstes profet, <i>Apostlagärningarna 13:16-25</i>	Att vara minstingen. Diverse traumatiska upplevelser p.g.a. hur de vuxna behandlar honom?
Daniel	KRISTI HIMMELSFÄRDS DAG: Herre över allting, <i>Daniel 7:13-14</i> DOMSSÖNDAGEN: Kristi återkomst, <i>Daniel 7:9-10</i> DEN HELIGE MIKAELS DAG: Änglarna, <i>Daniel 6:16-22, Daniel 10:15-19</i>	Ung människa, krigsfånge, mod, vågade stå upp mot korrupt rättssystem, inte minst när den unga Susanna (i badet) skulle dömas till döden av maktens män.
David	<i>Listan är mkt lång, de flesta texter är <u>inte</u> från berättelserna om hans liv...</i>	Den minste som blir störst (men därmed också utsatt för ledarskapets alla avigsidor). Många saker kan tas upp, men det mesta finns inte alls i evangelieboken.
En pojke i närheten av Mose	FEMTE SÖNDAGEN EFTER TRETTONDEDAGEN: Sådd och skörd, <i>Fjärde Moseboken 11:24-30</i>	En av de många unga som inte får ett namn i bibeln, men vars lilla insats kommer att betyda att handlingen tar en ny riktning.
Eli & Samuel	KYNDELSMÄSSODAGEN eller JUNGFRU MARIE KYRKOGÅNGSDAG: Uppenbarelsens ljus <i>Första Samuelsboken 1:21-28</i> SÖNDAGEN EFTER NYÅR: Guds hus, <i>Första Samuelsboken 3:1-10</i>	När vuxna tar livsavgörande beslut om framtiden för sina barn. Ung människa som får handledning av en äldre.
Esau Och Jakob	Esau finns inte med i evangelieboken, däremot hans bror Jakob. Han förekommer på ett stort antal söndagar.	Syskonrelationer, maktkamp
Ester	FASTLAGSSÖNDAGEN: Kärlekens väg <i>Ester 4:12-17</i>	Ung människa som utmanas att ta en roll i ett mycket svårt politiskt sammanhang.
Eunike Thimotheos, Lois	TJUGONDE SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET: Att leva tillsammans <i>Andra Timotheosbrevet 1:3-5</i>	Om hur våra mormödrar, farmödrar påverkat oss – kanske mera än vi tror.
Evjatar	TOLFTE SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET: Friheten i Kristus <i>Markusevangeliet 2:23-28</i>	Ung människa vars liv förändras för alltid (?) sedan han sett pappan mördas
Faraos dotter	FÖRSTA SÖNDAGEN EFTER TRETTONDEDAGEN: Jesu dop <i>Andra Moseboken 1:22-2:10</i>	Ung människa som möjligen revolterar mot pappans grymma tyranni genom att rädda ett gossebarn ur Nilen.
Hagar & Ismael	FÖRSTA SÖNDAGEN I FASTAN: Prövningens stund <i>Första Moseboken 16:1-13</i>	Mamma/son - relation, dramatiska händelser som vi kanske fått återberättade av sonen?
Ham, Sem	FÖRSTA SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET: Vårt dop	Tre bröder, olika livsöden. Den enes kan ha satt spår ända ner i

och Jafet	<i>Första Moseboken 7:11–23</i>	1900-talets apartheidsystem i Sydafrika - och var kanske resultatet av en bakfylla.
Herodes Tetrarken (Antipas) & Salome	Berättelsen om Johannes döparens halshuggning (Mark 6) finns inte i evangelieboken, men är väl känd.	Hur var det att vara ung – Salome - och vara klämd mellan de vuxnas intriger?
Isak	FEMTE SÖNDAGEN I FASTAN: Försonaren <i>Första Moseboken 22:1–14</i>	Ung människa som blir mest känd, inte för vad han själv gör, utan för vad andra gör emot honom
Jefta(s) dotter	<i>Se Domarboken 11:29 ff</i>	Hemsk historia om en flicka som ger sitt liv p.g.a. faderns stränga gudsbild. Men rymmer den mer?
Jehu	SÖNDAGEN FÖRE PINGST: Hjälparen kommer <i>Första Kungaboken 19:9–16</i>	Ung (?) krigare som alltid var på språng, aldrig hade tid att stanna av
Jeremia	Hans kallelse finns inte i evangelieboken, men står i <i>Jeremia 1:7 ff.</i>	En som ansåg sig vara för ung för att bli Guds profet En del dramatiska scener ur hans liv finns faktiskt med i evangelieboken
Jesu bröder (och systrar)	TJUGONDE SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET: Att leva tillsammans <i>Matteusevangeliet 13:53–57</i>	Hur var det att vara syskon till Jesus?
Johannes Markus	DEN HELIGE MIKAELS DAG: Änglarna <i>Apostlagärningarna 12:6–17</i> Se också <i>Apg 15:36 ff</i>	Ung, bångstyrig kusin till Barnabas, som vållade Paulus en hel del bekymmer, men...
Josef	Scenen där han kastas i brunnen finns inte med, men återföreningen med bröderna finns på TJUGOTREDJE SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET: Förlåtelse utan gräns <i>Första Moseboken 50:15–21</i>	Den kaxige brodern som retar bröderna till vansinne. Familjesåpa i många akter med oväntade poänger
Josua	SÖNDAGEN FÖRE PINGST: Hjälparen kommer <i>Femte Moseboken 31:6–8</i>	Den unge som övertar rollen efter den äldre
Mirjam	FÖRSTA SÖNDAGEN EFTER TRETTONDEDAGEN: Jesu dop <i>Andra Moseboken 1:22–2:10</i>	Modig storasyster som tillsammans med fyra andra kvinnor bidrar till att Mose räddas
Natanael	DEN HELIGE MIKAELS DAG: Änglarna <i>Johannesevangeliet 1:47–51</i>	Ung politisk(?) framtidslängtande aktivist som möter Jesus
Pua och Shifra	DEN HELIGE MIKAELS DAG: Änglarna <i>Johannesevangeliet 1:47–51</i>	Modiga barnmorskor som ger den civila olydnaden ett ansikte, när oskyldiga barn, inkl Mose räddas
Rhode	DEN HELIGE MIKAELS DAG: Änglarna <i>Apostlagärningarna 12:6–17</i>	En av de unga som faktiskt var med när det hände. Men är det bara detta som de vill minnas om henne?
Rufus	LÅNGFREDAGEN: Korset	Bror till Alexandros?

	<i>Markusevangeliet 15:21–41</i>	
Samuel	SÖNDAGEN EFTER NYÅR: Guds hus <i>Första Samuelsboken 3:1–10</i>	Se Eli
Symeon i templet och Hanna	KYNDELSMÄSSODAGEN eller JUNGFRU MARIE KYRKOÅNGSDAG: Uppenbarelsens ljus <i>Lukasevangeliet 2:22–40</i>	Om gamla och unga som ser det inte andra ser
Timotheos	ARTONDE SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET: Att lyssna i tro <i>Apostlagärningarna 16:11–15</i> KYNDELSMÄSSODAGEN eller JUNGFRU MARIE KYRKOÅNGSDAG: Uppenbarelsens ljus <i>Första Timotheosbrevet 6:13–16</i>	För ung för uppgiften tyckte många, men inte Paulus. Hade också mycket att tacka mamma och mormor för. Se Eunik/Lois
Tobias	Tobits bok	Ett riktigt äventyr med spänning, kärlek, dramatik. Hade en socialt medveten och i krigstider mycket aktiv pappa.
Liten flicka från Israel	TREDJE SÖNDAGEN EFTER TRETTONDEDAGEN: Jesus skapar tro <i>Andra Kungaboken 5:1–4, 9–15</i>	Krigsfånge, vars få repliker kommer att rädda en man till livet
Pojke med fem kornbröd och två fiskar	MIDFASTOSÖNDAGEN: Livets bröd <i>Johannesevangeliet 6:1–15</i>	Barn vars insats kom att förändra hela historien
Synagogför e-ståndare(s dotter)	SEXTONDE SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET: Döden och livet <i>Markusevangeliet 5:35–43</i>	Flicka som är föremål för sin förälders omsorg, oro, och kärlek
Ung man i linneskynke	PASSIONSGUDSTJÄNSTER: Jesu Kristi lidandes historia <i>Markusevangeliet 14:43–52</i>	Vem var han, han som var så nära hela skeendet i Getsemane, men som till sist flydde?
Änka i Nain	SEXTONDE SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET: Döden och livet <i>Lukasevangeliet 7:11–17</i>	Mamma som sörjer ett barn, men får det tillbaka
Änka i Sarefat	FEMTONDE SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET: Ett är nödvändigt <i>Första Kungaboken 17:8–16</i> SEXTONDE SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET: Döden och livet <i>Första Kungaboken 17:17–24</i>	Mamma som sörjer ett barn, men får det tillbaka

Vad gör man av detta?

Som sagt, personer i evangelieboken bär på många berättelser och personliga egenskaper som varken kan (eller bör?) tas fram på alla söndagar. Men, frågan är vad man skulle kunna göra för att åtminstone lyfta fram något? Finns det i listan ovan några tydliga fall där man skulle kunna se kopplingar till aktuell söndag på ett nytt sätt?

Man kan tänka att några söndagar med fördel skulle kunna låna in en ung människas berättelse för att få ett nytt perspektiv. Här ges exempel, listan kommer att kompletteras, eller kanske det kan vara en övning?

Söndag	Tema	Personer som skulle berika denna söndag	Kommentar
20 e tref	Att leva tillsammans Dessa personer finns med: Herodes, han som dödade Johannes döparen, Kejsar Tiberius, Mose, Sackaios, Abraham, Jesaja	Den fem kvinnorna som räddade Mose Natanael Daniel och hans tre kamrater	Några av de människor som står upp emot orättvisor eller politiskt förvrängda system, eller bär på längtan om något nytt
13 e tref	Medmänniskan Kain, Abel, Eved-Melek, Jeremia	Faraos dotter Liten flicka från Israel Pojken med kornbröd och fiskar	Man skulle kunna betona de som aldrig fick något namn, men som var verkliga medmänniskor

Man skulle t o m kunna önska sig att det fanns ytterligare några söndagar...

Ny söndag?	Tema	Personer som skulle berika denna söndag	Kommentar
	Föräldrars kärlek till sina barn	Jairos Änkan i Nain Änkan i Sarefat Moses mamma Hanna, Samuels mor	Apropå Hanna, kan man verkligen tala om kärlek? Först längta efter ett barn, sedan lämna bort det?
	Barn/unga som förändrade historien	Liten flicka fr Israel Pojken med kornbröd Mirjam Jeftas dotter Faraos dotter	
	Unga som ingen räknat med	David Timoteus	
	Etc...		

Teologin och barnet i nutida luthersk tradition

Eva-Lotta Grantén

Arvsynden som spelade en så avgörande roll för Luther, som en förutsättning för läran om rättfärdiggörelse och nåd – är det inte en dogm som vi idag bör överge? Blotta tanken på att varje människa redan som litet spädbarn bär på ett medfött ”syndafördärv” upplever vi som motbudande. En konsekvens av att slopa arvsyndsläran skulle bli att vi enbart behövde ta ansvar för personliga och medvetna synder. Ett sådant synsätt appellerar också till vår känsla för rättvisa. Men detta stämmer inte med människors erfarenheter. Världen inte är moraliskt neutral, utan redan fylld av våra föregångares synd, och vi bidrar till att fylla den än mer. Ursprungsberättelsen om syndafallet kan tolkas utifrån en delad erfarenhet av brist eller ofullkomlighet. Vad räcker vi som luthersk kyrka för redskap att tolka denna erfarenhet till barn och föräldrar? Bör vi inom teologin behålla tanken på att ondskans verklighet också omfattar det nyfödda barnet och vad betyder detta för fostran?

Den avgörande frågan är *varför* arvsynden upplevs som problematisk i relation till barnet. Jag har lyft fram att föreställningen om barnet som bemängt med arvsynd är särskilt olyckligt i en fostranssituation där lydnaden är det centrala värdet, och där fostraren menar sig utgå från en moraliskt ickeambivalent situation. Men är lösningen att omformulera läran om arvsynd till en lära om arvsgodhet?

Man bör uppmärksamma skillnaden mellan beskrivningen av frälsningshistorien – där Gud räddar världen från ondska och undergång – och beskrivningen av Guds relation till den nyfödde individen. Gud är allt livs givare och en god skapare. Men är världen fallen är också det nyfödda barnet fallet. Luther ”löste” detta teologiska dilemma med utvecklingspsykologi, utan att överge tanken på att barnet var kapabelt till ondska. Men han hade en förmodern barnsyn, med dess betonande av lydnad och bejakande av bestraffningar.

I och med den moderna barnsynens genombrott under upplysningstiden kom barnet att istället betraktas som oförstört och gott. Barnet korrumpades av att växa upp i en ofullkomlig värld. Uppfostrans syfte blev att skydda barnet och bejaka dess

oskuldsfullhet. Utifrån denna barnsyn kan barnet hållas fram som exempel för de vuxna, i linje med bibelberättelsen om Jesus och barnen. Att argumentera för att barn har vissa karaktärsegenskaper (provokativ nyfikenhet, prestigelöshet) som vi skall förundras över och lära oss av är jag mer tveksam till, av två skäl. För det första, om barn saknar dessa egenskaper; om de inte provocerar utan fogar sig, eller om de är fyllda av prestige och ägnar sig åt översitteri, kan de då inte lära oss något om Guds rikes väsen? Ett bejakande av den postmoderna barnsynen, som i kontrast mot den moderna framhåller att också barn kan handla elakt eller ont, fångar bättre att barn är ambivalenta. För det andra så är tanken på att människor, också barn, kan bidra med någonting inifrån sig själva i relation till Gud främmande för traditionen, där tilliten till och beroendet av Gud är centralt.

I det efterkristna samhälle som vi lever i har vi helt andra förutsättningar än reformatörerna en gång hade. Själva uppdraget som föräldrar och kyrka har tagit på sig, att utrusta barnet för en egen Gudsrelation, som bygger på erkännandet av tillvarons ambivalens och tron på Guds nåd, samt att förbereda barnet för ett liv i tjänst för sin nästa, står kvar och utgör en levande del i den lutherska traditionen.

Om barnsynen förändras med världsbilden är det rimligt att anta att också föreställningen kring arvsyndens innehåll förändras. Om arvsynden, som jag argumenterar för, beskrivs som en erfarenhet av ofullkomlighet som måste tolkas, så har barnet rätt att få bearbeta och tolka sina erfarenheter och de existentiella frågor dessa väcker. Enligt luthersk tradition kring (moral)lagens olika bruk så står moralen i relation till människan som ambivalent, och därmed kapabel till både goda och onda handlingar. Det gäller självklart också barnen. Det grundläggande etiska misstaget i den moderna barnsynen är ett antropologiskt misstag.

En kombination av en postmodern barnsyn med en tolkning av arvsynden som en förmåga till erfarenhet av ambivalens och den därav följande bristande tilliten till Guds och tillvarons godhet, *en förmåga som också tillerkänns barnet*, kan med hjälp av utvecklingspsykologiska modeller ge luthersk teologi redskap att beskriva relationen mellan barnet och ofullkomligheten. Att ha en förmåga, som med växande mognad och erfarenheter innebär att barnet upplever sig själv och tillvaron som dubbeltydig, aktualiserar behovet av ett befriande tilltal. I den lutherska traditionen

har barnet rätt till dopet, som kan tolkas som ett tecken på Guds närvaro och förlåtelse, tillerkänns förmågan att tro, och har rätt att få utbildning som gör att tron kan växa. Dopet kan tolkas som ett tecken på Guds nåd och närvaro i den ambivalenta tillvaro, där barnet så småningom blir en moralisk agent. Om fostrarna är själva en del i dubbeltydigheten, innebär det att förlåtelse, tolerans och dialog, snarare är lydnad, kommer i fokus.

Diskussion kring Teologin och barnet i nutida luthersk tradition

- Arvsynen som begrepp – skall vi avskaffa den eller förhålla oss till den på nytt sätt?
- Vad vill vi betona i en omtolkning av begreppet ”arvsynd”?
- Kan man kommunicera något nytt med ett gammalt begrepp?
- Arvsynen uttrycker en realistisk människosyn. Det är viktigt att kyrkan kommunicerar en sådan, att det inte blir för enkelt och tillrättalagt. Hur kan man tänka kring och kommunicera en realistisk människosyn/barnsyn som rymmer både det goda och det onda?
- Vad betyder ambivalensen utifrån att vi lever i en försonande relation med Gud, utifrån att Gud alltid förlåter? Hur ger man möjlighet att få vila i försoningen?
- Hur kan man jobba med synd och skuld utan att polarisera?
- Hur kan man hantera dopgudstjänstens befrielsebön t ex vid dopsamtalet?

Barnet, språket, teologin

Maria Hammarström

Barns andliga utveckling

Sven Hartman (1) betonar att vi inte ska blanda samman ett barns ”omogna” sätt att formulera sig med barnets förmåga att tänka och känna.

David Hayes och Rebecca Nyes (2) slutsats är att vi behöver vara mycket mer lyhörda för barns egna sätt att ha och gestalta sina andliga erfarenheter, inte alltid språkligt, utan i skapande, relationer, lek och handlingar. Det är barnets ”sense of wonder” inför tillvaron vi behöver stödja, som alltför lätt går förlorat i skola, hem, kyrka och samhälle där religion antingen intellektualiseras eller marginaliseras, och andliga erfarenheter saknar utrymme.

Barns primära socialisation sker i hemmet. Då borde kyrkans uppgift vara att stödja föräldrar i deras egen religiösa socialisation av sina barn? Men det sker också en sekundär socialisation i tonåren, då vuxna inom kyrkan kan bli viktiga samtalspartner för unga som prövar existentiella frågor och för vilka Gud kan bli den ”significant other” man söker. Kyrkan som plats och riterna som specifikt rum menar Erling Birkedal (3) kan utgöra den sortens psykiska mellanområde som psykologen Donald Winnicott talar om, som leken också kan skapa, där utforskande kan ske, roller prövas och jaget utvecklas.

Innan/bakom/genom språket?

Språket börjar som relation och rörelse, barnblickens sökande och iakttagande av den vuxnes ansikte, vajande händer och härmande av ansiktsuttryck, blir till ljud och joller och sedan lekfulla upprepningar och ljudassociationer. Barn älskar ramsor, rytmer, upprepningar, att läsa samma böcker och ramsor om och om igen: teman med variation.

Krister Stendahl säger att bönen, trons språk, är ett kärleksspråk, ett smekspråk och därför ”meningslöst”, ett upprepningens jollrande, en tillbedjan av den älskade. Ett relationsspråk mer än ett beskrivande språk. Hur förhåller sig relationsspråket till teologins språk? Finns det eller skapar vi en motsättning mellan intellekt och känsla, eller mellan egen erfarenhet och traderad erfarenhet?

Språket som verktyg, berättelsen som metod eller innehåll?

Den narrativa teologin har bl.a. lyft fram språkets betydelse för att berätta våra liv, ge det en struktur och en mening. Efter innehållsfrågor har vi i Svenska kyrkan i vår undervisning fokuserat på metodfrågor. Vi vill lita till dialogen och den delade erfarenhetens pedagogik, att låta individens berättelse möta berättelsen om Jesus Kristus. Samtidigt kommer det hela tiden frågor om ett angivet innehåll för kyrkans undervisning, tydliga riktlinjer om vad det är som kyrkan ska undervisa om?

Stanley Hauerwas skrev redan på 1980-talet om vikten av att låta barn få praktisk erfarenhet av kristen tro, genom berättelser men också genom levda berättelser: lek och sport, rit och skapande, och genom att hjälpa och bli hjälpta av andra.

Barnet behöver dessutom tillgång till hela berättelsen, som Sören Dalevi (4) och andra har påpekat: det räcker inte med en Barnens bibel som moraliserar, tillrättalägger eller utesluter de konfliktfyllda historierna.. Har vi en alltför idealiserad bild av barn, som får oss att skjuta undan det sårade barnets erfarenheter?

Språk, teologi och mystik.

Mystiker som Mäster Eckhart har velat slå sönder den traditionella teologins intellektualiserande av gudsbilden, genom att försöka visa inte bara språkets utan den kognitiva begreppsvärldens oförmåga att fånga det som är Gud i sig själv. För att citera honom själv: "...funnes icke jag så funnes heller icke "Gud": att Gud är "Gud", därtill är jag orsak." I Sverige har KG Hammar i sin bok "Om Gud" försökt att på ett liknande sätt avväpna (eller omladda) talet om Gud genom att visa på skillnaden mellan Gud och gudsbild.. Gudsmötet kan bara formuleras i paradoxer. Här kanske konst, musik, rit och lek kan hjälpa oss också att inte bli för bokstavliga och förväxla Gud med "Gud"?

Kairos och kronos – Guds tid och vår tid, den rätta tiden/evighet/nu och klocktid. Barnet lever på vissa sätt i ett evigt nu. Kanske påminner det om kontemplationens nu-skådande av Gud, ett tillstånd som vi som vuxna bara återerövrar med möda? Karl Rahner skriver om barnets "infinite openness to the infinite" som en kvalitet som vi som vuxna behöver återvända till om vi ska kunna vara öppna för Guds närvaro i våra liv, en andra barndom kanske, liknande den mogna trons stadium som James Fowler (5) skriver om? (Här finns det också en beröringspunkt mellan Rahner och Hays och Nyes övertygelse om barnets inneboende andliga förmåga.)

Vad kan vi som teologer, som vuxna, föräldrar, pedagoger eller människor lära oss av yngre barns inneboende andliga förmåga och dess mångskiftande uttryck, deras förspråkliga umgänge med sina föräldrar, deras lekfulla och glädjefyllda experiment med språket, deras vara-i-nuet, och deras sätt att använda leken, riten, skapandet och relationer som uttryck för deras existentiella arbete med att skapa en mening, en sammanhängande livsberättelse? Hur kan vi stödja människors "sense of wonder"?

- (1) Sven G Hartman, *Barns tankar om livet* (Stockholm: Natur och kultur, 2007)
- (2) David Hays, Rebecca Nye, *The Spirit of the Child* (London: Fount. 2006)
- (3) Erling Birkedal, "Noen ganger tror jeg på Gud, men.."? En undersökelse av gudstro og erfaring med religiøs praksis i tidlig ungdomsalder (Trondheim: Tapir akademisk forlag, 2001)
- (4) Sören Dalevi, *Gud som haver barnen kär?* (Stockholm: Verbum, 2007)
- (5) James W Fowler, *Stages of faith: the psychology of human development and the quest for meaning* (San Francisco: HarperCollins, 1995)"

Barn och bibel i vår tid

Kyrkans och samhällets syn på barn

Mikael Larsson

Jag inledde mitt föredrag med att presentera forskningsenhetens satsning på barn och teologi, vilket utgör ramen för min egen forskning om barn och bibel. Därefter gav jag en översikt över barnet i olika bibelböcker. Jag fortsatte med att fråga vad kyrkan har plockat upp av detta i dopgudstjänst och evangeliebok och vad vi ser av olika barnsyner i samhället.

Bibelns texter ger uttryck för vitt skilda uppfattningar om barnets ställning i familjen eller i trosgemenskapen. Å ena sidan representerar barnen Guds välsignelse och folkets framtid. Å den andra sidan får barnet också symbolisera bristande mognad i trosfrågor och uppmaningarna till sträng disciplin gentemot barn är många. Låt mig ge några exempel. I 1 Mos spelar barnet en huvudroll. Fortplantning är en del av skapelsen och löftet till Abraham handlar om att få barn. 2 Mos kan beskrivas som en terrortext om barn. Folkets utsatthet i Egypten visar sig bl.a. i deras bristande förmåga att skydda sina barn. 5 Mos handlar från

början till slut om undervisning av barn och hur den ska gå till. Lärandet knyts här till praktik, till firandet av högtiderna. I Ordspråksboken värderas barn i relation till sina förfäder, på ett sätt som betonar ömsesidighet mellan generationerna. Barnet bidrar också till familjens ekonomi och därmed status. Därför blir barnuppfostran familjens viktigaste investering. Fostran är inte knutet till bestraffning, utan till lärande. Hos profeterna fungerar barnet som tecken och som förkroppsligande av budskapet. Hur barn behandlas, i historien och i framtiden, är del av guds vision för Israel. Barnets situation fungerar som värdemätare hur nära folket är Guds vilja.

I evangelierna ställer Jesus barnet i centrum. I den text som läses i dopgudstjänsten (Markus 10:13-16) förenar Jesus förkunnelse med handling. Jesu välsignelse av barnen kan uppfattas som en faderlig välsignelse i analogi med exempelvis Jakobs välsignelse av sina söner. Kramen är ett tecken på adoption som innebär att Jesus gör barnen till sina arvingar innan han dör. Kramen kan alltså uppfattas som en politisk handling genom vilken Jesu vänder upp och ner på den rådande maktordningen. I Johannesevangeliet finns barn inte med som aktörer. Däremot är metaforen ”Guds barn” central. Termen signalerar att mänsklig identitet har sin grund i gudsrelationen. På korset överlämnar Jesus sin moder och sin älskade lärjunge åt varandra. Han tar därmed ansvar för de näras basbehov och etablerar en vidgad familj. Den biologiska och andliga familjen överlappar varandra.

Vad plockar då kyrkan upp av detta? I dopgudstjänsten blir tre aspekter av barnet tydligt: Det förebildliga barnet (genom Markustexten), barnet som är i behov av rening (befrielsebönen) samt det mångtydiga barnet som både oroar och gläder (förbönen).

I evangelieboken får man med många olika aspekter, t ex, barnet om bärare av framtidshopp (söndagen efter jul), det förebildliga barnet (söndagen efter nyår, 3 i fastan), det vanartiga barnet (5 söndagen i fastan), det utsatta barnet (fastlagssöndagen), det lydiga barnet (20 söndagen i trefaldighet), det älskade barnet (5 söndagen fastan). Utmaningen ligger i att inte harmonisera texterna för mycket.

Det vanartiga barnet är både älskat och utsatt. Ibland måste kanske också lydnad problematiseras.

Min spaning är att synen på barn i samhället är polariserad på många sätt. Å ena sidan omtalas barnet som medborgare med samma rättigheter. (jfr barnkonventionen, Jesper Juul, *Det kompetenta barnet*). Å andra sidan ser man i populärkulturen en återkomst för idén att barn måste regleras, bestraffas. Metodiken i program som Supernanny förutsätter en syn på

barn som hundar. (ex Supernanny “The Jeans family”, The Disciplining Technique). I avsnittet om värdegrund i läroplanen (Ur Lpo 94, kap 1) kan man se en mer komplex syn på barnet, där man håller ihop barnets inneboende goda förmågor med behovet att lära in sådant som barnet inte självklart har i sig själv, som t ex empati, rättskänsla.

Avslutningsvis frågar jag vad det är som just Svenska kyrkan kan tillföra samtalet om barn i det svenska samhället. Där ser jag tre punkter att ta fasta på:

1. Motivera varför vi ska värna barnet. Att ge kropp åt principerna. Vad menas med ett barnperspektiv? Vi värnar inte barn för att det är gulligt, vi värnar barnet för att det har minst makt, är mest utsatt.
2. Visa att barnet, liksom människan, är moraliskt komplex, ond och god, varken entydigt det ena eller det andra. Det kan vi göra utifrån en mångtusenårig tradition. Den bild av barnet som framträder i gamla testamentet har många likheter med en postmodern barnsyn.
3. Gå före genom att visa att teologi och praktik talar samma språk.